

POTUKAČ

Kazivanja o Gorohotljanim bijahu objavljena.

Knjiga u koju ih zapisivač sabra prođe od ruke do ruke i mnogi se razuman i učen čovjek zapita: a ko je bio onaj koji je sve ovo sabrao, zapisao i u knjigu složio?

Kalko on već dugo bijaše mrtav, niko o njemu ne znade ništa reći. A knjiga, kolajući po svijetu, obre se jednoga dana i u rukama čovjeka učenog i znalca koji je, sa svojim spravama za gledanje u zvijezde, zasićen životom što ga provede u gradu među brdima, živio sam, daleko od svih gradova i ljudi, u planini.

Zvezdoznanac pročita knjigu kazivanja o Gorohotljanim i nađe da u svoj učenosti svojoj za gorohotljansko pleme nikada nije čuo, što sebi odbi na račun svoga prevashodnog zanimanja za zvijezde. Među požutjelim koricama nađe mnogo svojih misli i uzboja se da se, odnekud, njegova sudbina ne veže za sudbinu toga plemena.

Tako u njega nenadano uđe crv i poremeti mir kojega je on gradio dugo i u mukama.

Još mnogo puta pročita Kazivanja, razborito i mudro, tražeći da sazna što god o zapisivaču i njegovoj povijesti — no zaludu. Rabota skonča na tome što nekoliko puta podvuče odlomke koji su govorili nešto o vremenu, dobu, i što napamet nauči rečenicu „Sve svoje nosim u svoj grob”, koja mu se učini srcem onih dijelova knjige koji su se mogli odnositi na zapisivača. A o samom zapisivaču, pak, iz „Kazivanja”, ne uzmože ništa saznati. Zapisivačev se lik gubio iza zamagljenih rečenica i nepovratno tonuo u vodama nerazumljivih i tromih riječi.

A onaj crv u zvezdoznanac sve jednako je rastao. Rastući tako, on poduprije onaj dio zvezdoznančevog bića koji ga je gonio da još jednom siđe u grad uskoga neba i dovede sebi ženu, te da s njom, u šumama, proživi godine koje su ga još dijelile od smrti.

U zvezdoznanac se tako zavrže tegobna borba. Ona potraja dugo, a skonča tako što zvezdoznanac prokle i knjigu i zapisivača i odluči:

— Moram pronaći njegov grob.

Zvezdoznanac je tako sišao u grad. Obišao je sva gradska i prigradska groblja, mjesecima tumarao između starih, drvenih i kamenih, grobnih biljega, i načitao se svakojakih grobnih natpisa. Dok se jednoga dana ne obre na istočnoj padini grada, na zaravni sa tri strane poduprtoj visokim kamenim podzidom, za koju sazna da se zvala Tabija i da su sa nje, u stara vremena, pucali topovi u praznične dane. Zaravam je bila četvrtasta, mala i pusta, i samo se na njenoj ivici bijelio visok kameni biljeg, koji mu se, dok ga je gledao iz daljine, činio kao visok, miran, u bijelo obučen, zamišljen i u grad pod sobom zagledan čovjek. Zvezdoznanac pride i na njegovim prsima pročita:

OVDJE
POK U POKOJ
POČI NAJ
KO I J ŽIV
POJ KA JA UK

Dugo se zvezdoznanac mučio, a i pored sve učenosti svoje i znanja, ne uzmože razabrati šta je sve nekada pisalo na grobu čovjeka koji, kako pomisli zvezdoznanac, „u svom osobnjaštvu”, za mjesto vječnog počinka odabra zaravan sa koje su nekada u svečanim danima ispaljivani topovski plotuni. Zvezdoznanac se učini sigurnim jedno: *Ovdje u pokoju počiva onaj koji je živio* — i nađe da se ostale riječi mogu samo nagađati. Nađe i to da je posljednja riječ mogla biti *ja uk*, ali ga je tu bunio onaj razmak u sredini. Ispisa na papir mnoge riječi sa *ja i uk*, i vidje da su tu mogle stajati još samo dvije riječi *ja uk*, i *ja buka*. Prvu odbaci zbog toga što se ona već davno, i u govoru, prestala upotrebljavati, a takođe i drugu, pomislivši da njoj nikako ne može biti mjesto na grobnom natpisu, pa i ma kako osobenog čovjeka. I mudro zaključí: čovjek čiji je

ovo grob, za svoga života, imao je golemu želju da gospodari i, njome gonjen, odabrao je sebi grob na ovome mjestu, varajući se tako nadom da će njegov duh ostati da lebdi nad žiteljima grada i nakon njegove smrti. A sve to zvezdoznanac u svojim naslućivanjima poveza sa onim poglavljem „Kazivanja” koje je govorilo o čovjeku koji je živio i umro na visoravni ponad nove naseobine Gorohotljana. I ne mogavši, dakle, razabrati šta je sve pisalo na kamenom biljegu, zvezdoznanac spozna da mu ne ostaje ništa drugo do da raskopa zemlju pod biljegom, gdje je nekada morala biti humka. A na umu imade rečenicu: *Sve svoje nosim u svoj grob*.

I, njegovo ga otkriće učini srećnim. Pod lubanjom bivšeg čovjeka nađe olovnu kutiju, koju ne mogaše odmah otvoriti, te zatrpa i utaba grob. A kada kutiju otvori, bi nemjerljiva njegova sreća. Hitro preletje očima preko prvih stranica male, od debelog papira za kese napravljene i žicom uvezane bilješke, od kojih su se neke, kako mu se učini, u cjelosti mogle pripojiti „Kazivanjima”, dok pojedinih vezu sa „Kazivanjima” ne uzmože odmah uočiti. Pa se hlapljivo, tresući se od uzbuđenja, baci na čitanje.

„O kad bi se napisale riječi moje!
kad bi se stavile u knjigu!

Jer sve što doprije do mojih ušiju, i sve što stigoh da saznam o minulim vremenima, sve to, danas je pretežak tovar na mojim plećima, i ja, evo, posrćem, danonoćno.”

Samo je to pisalo na prvoj stranici zapisivačevog rukopisa. Zvezdoznanac brže-bolje okrenu drugu stranu.

„Pleme kojemu pripadam imalo je svoga vođu, nekad. To jeste bilo davno, ali moje sjećanje na kazivanja o tome dobu ni za tren ne jenjava, i što dani i godine više prolaze, ono me sve češće obuzima, a obuzetog sve duže drži. Danas, vođe nema, ni plemena gotovo da nema. Ja ne znam. Živim tu, na kopnu, među svakojakim ljudima, a ni svoje saplemenike, ni sebe samog u njima ne prepoznajem. A pamtim sve: vođa je nekada bio onaj koji je govorio: treba ići odavdje, ovdje nije dobro, tamo jeste dobro, ovdje božija ruka nije spremna na uzvrat i dar, tamo jeste, ovdje ništa nije, tamo sve jeste — tako je govorio i tako bio vođa. Vođa je bio i onaj što je sam živio sa ženom na planini, onaj što je rušio sagrađeno, nagonio tako na novu gradnju, i bio vođa tako. Vođa je bio i onaj što je ovdje na kopnu, među tuđinima, sazivao u svoj dom saplemenike, i, noćima i noćima, pleo priče o precima, a svi ga slušali, plakali i pjevali, plakali i pjevali. Lijepim je riječima tako vezivao ljudsku ruku za ljudsku ruku, i bio vođa. — Sve su to bile vođe, ni jedan vođskovođa, a opet su bili srećni oni koji stigoše za tih vremena odživjeti život.”

Uzbuđen od želje da što prije sazna sve što je zapisivač ponio u svoj grob, zvezdoznanac se ne zadržao ni na jednoj rečenici. Ne osjeti da u svemu što je pročitao ima i jedna koja se ne bi, sasma čisto, dala uklopiti u sve ono što je „Kazivanja” pročitavši, saznao. Te nastavi točiti svoju žed.

„Slabo ljeto.

Sve što sam saznao, zapisao sam. I zbilja: od svega što je bilo, ostala su samo kazivanja, a i ona se već poboravljaju, i riječki su oni koji ih govore, još riječi oni što ih slušaju, pa ko bi onda bio da bi ih pamtio! I, sutra, hoće li ičega biti? Ja ne znam.”

„Kiše, guste, teške.

Tonova pisma me raduju. Ne znam samo koliko je dobro, i da li je uopšte dobro, što me ona vraćaju u svijet, među ljude, što me trijezne. Jer, ja ovako sasvim temeljno gušim muku, umnožavajući je, sobom.”

